

Vedlegg A - Oversikt over lovverk og behandlingsprosess

A.1 Energiloven

For å bygge, eie og drive elektriske anlegg kreves det konsesjon etter energiloven § 3-1. NVE er delegert myndighet til å treffe vedtak om å bygge og drive elektriske anlegg, herunder kraftledninger og transformatorstasjoner.

A.2 Oreigningslova

Tiltakshaver har også søkt om ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse etter oreigningslova. I utgangspunktet skal tiltakshaver forsøke å inngå minnelige avtaler med grunneiere og rettighetshavere for å sikre seg nødvendige rettigheter til bygging, drift og vedlikehold av de elektriske anleggene. For det tilfelle det ikke er mulig å inngå minnelige avtaler med alle grunneiere og rettighetshavere, vil det være nødvendig med ekspropriasjonstillatelse for å kunne gjennomføre tiltaket. Etter oreigningslova § 2 nr. 19 er kraftlinjer, transformatorstasjoner og andre elektriske anlegg mulige ekspropriasjonsformål. I tillegg til ekspropriasjon er det vanlig å søke om forhåndstiltredelse etter oreigningslova § 25, som innebærer en tillatelse til å iverksette ekspropriasjonsinngrep før det foreligger rettskraftig skjønn. Det er NVE som er ansvarlig for behandlingen etter oreigningslova.

A.3 Samordning med annet lovverk

A.3.1 Plan- og bygningsloven

Etter at endringen av plan- og bygningsloven trådte i kraft 01.07.09, er ikke lenger kraftledninger og transformatorstasjoner med anleggskonsesjon omfattet av lovens plandel. Lovens krav til konsekvensutredninger og krav til kartfesting gjelder fortsatt. Unntaket betyr at:

- konsesjon kan gis uavhengig av planstatus
- det ikke skal utarbeides reguleringsplan eller gis dispensasjon
- det ikke kan vedtas planbestemmelser for slike anlegg

Vedtak om elektriske anlegg som krever anleggskonsesjon skal kun fattes av energimyndighetene. De øvrige myndigheter er høringsinstanser. Statlige, regionale og lokale myndigheter får etter ikrafttredelse av den nye loven innsigelsesrett og klagerett på NVEs konsesjonsvedtak etter energiloven, jf. energiloven § 2-1.

De nye behandlingsreglene for kraftledninger skal praktiseres for elektriske anlegg med tilhørende konstruksjoner og nødvendig adkomst. Dette innebærer at adkomstveier som er nødvendig for driften av energianleggene skal inntegnes på konsesjonskartet, behandles samtidig med anlegget for øvrig og inngå i konsesjonsvedtaket. Disse skal ikke behandles etter plan- og bygningsloven, under forutsetningen at disse veiene gis en betryggende behandling etter energiloven, der berørte interesser gis mulighet for å gi sine innspill. Veier som ikke inngår i prosessen fram til konsesjonsvedtaket, skal framlegges i detaljplaner som følger opp konsesjonsvedtaket, eller behandles av kommunene etter plan- og bygningsloven.

Selv om nettanlegg kan etableres uavhengig av innholdet i eksisterende arealplaner, betyr ikke at det er likegyldig for utbygger eller NVE hvilken arealbruk som berøres og hvilke planer som foreligger. Eksisterende bruk av arealene er som før en viktig del av de reelle hensynene som skal ivaretas når alternative traseer vurderes og en konsesjonsavgjørelse fattes. Foreliggende regulering til vern kan for

eksempel være en viktig grunn til å unngå dette arealet, men planen gir ingen absolutte krav om å unngå arealet.

Elektriske anlegg som er unntatt fra plan- og bygningsloven skal i kommunale plankart fremtre som hensynssoner, noe som betyr at det skal registreres kraftledninger med tilhørende byggeforbudssoner i samsvar med regelverket til Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. På kart vil ledninger være vist som et skravert område. Tidligere framstilling av ledninger som planformål (spesialområde, fareområde) med egne farger skal fases ut. Planformål ved ledninger skal framstilles ut fra forutsatt bruk av arealet i området for øvrig. Kraftledninger med anleggskonsesjon er unntatt fra plan- og bygningsloven som helhet – også byggesaksdelen. Unntaket gjelder elektriske anlegg, som er en fellesbetegnelse på elektrisk utrustning og tilhørende byggt tekniske konstruksjoner. Konstruksjoner som ikke har betydning for drift og sikkerhet ved de elektriske anleggene vil derfor omfattes av byggesaksbestemmelsene. Enkelte byggverk tilknyttet transformatorstasjoner vil dermed fortsatt kunne kreve byggesaksbehandling fra kommunen. I denne saken har ikke Tiltakshaver søkt om slike byggverk.

A.3.2 Kulturminneloven

Alle fysiske inngrep som direkte kan påvirke kulturminner eller kulturlandskap, skal avklares mot kulturminneloven (kulml.) før bygging. Generelt skal det være gjennomført undersøkelser i planområdet for å avdekke mulige konflikter med automatiske fredete kulturminner, jf. kulml. § 9. Eventuelle direkte konflikter mellom det planlagte tiltaket og automatisk fredete kulturminner, må avklares gjennom en dispensasjonssøknad etter kulturminneloven.

A.3.3 Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven trådte i kraft den. 1. juli 2009, og skal erstatte blant annet naturvernloven. Naturmangfoldloven omfatter all natur og alle sektorer som forvalter natur eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen.

Lovens formål er å ta vare på naturens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser gjennom bærekraftig bruk og vern. Loven skal gi grunnlag for menneskers virksomhet, kultur, helse og trivsel, både nå og i framtiden, også som grunnlag for samisk kultur. Loven fastsetter alminnelige bestemmelser for bærekraftig bruk, og skal samordne forvaltningen gjennom felles mål og prinsipper. Loven fastsetter videre forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper, blant annet føre-var-prinsippet og prinsippet om økosystemforvaltning og samlet belastning.

Prinsippene i naturmangfoldloven skal trekkes inn i den skjønsmessige vurderingen som foretas når det avgjøres om konsesjon etter energiloven skal gis, til hvilken løsning og på hvilke vilkår. I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8–12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Det skal fremgå av begrunnelsen hvordan prinsippene om bærekraftig bruk er anvendt som retningslinjer. Tiltakets betydning for forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer eller arter, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5 drøftes der det er aktuelt. Miljøkonsekvensene av tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til det planlagte tiltaket og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies.

Vedlegg B

Innkommne høringsuttalelser

NVE mottok 13 høringsuttalelser til konsesjonssøknad. Samtlige er sammenfattet under. Statnett kommenterte uttalelsene i brev av 8.4.2014. Kommentarene fra søker er sammenfattet under de respektive uttalelsene.

Sirdal kommune stiller i brev av 10.2.2014 krav om at konsesjonssøknaden Ertsmyra–Solhom må koordineres med Statnetts konsesjonssøknaden om 420 kV ledning mellom Ertsmyra og Lyse. Sirdal kommune varsler innsigelse med hjemmel i energiloven § 2-1 syvende ledd dersom kommunes krav om samordning av konsesjonssøknadene ikke blir ivaretatt.

Videre krever kommunen at NVE setter vilkår om at transporten til Ertsmyra for Statnetts prosjekter skal skje via fylkesvei 977. Kommunen krever at Statnett gjør nødvendige utbedringer av fylkesveien og at trafikksikkerhetstiltak iverksettes. Sirdal kommune varsler innsigelse dersom kommunes krav til adkomstløsning ikke blir ivaretatt.

Kommunen krever at hensynet til regionalt svært viktige friluftslivområder blir ivaretatt gjennom nødvendige tilretteleggingstiltak i samråd med kommunen.

Kommunen forutsetter at planlegging av eventuelle riggplasser innover Josdalen skjer i samråd med berørte grunneiere og kommunen. Områdene ligger ett opptil svært viktige regionale friluftsområder og det er viktig allmenhetens interesser i Josdalen ivaretas.

Kommunen ber Statnett trekke to av de omsøkte alternativene for 420 kV-ledningen Ertsmyra–Lyse, og søker om at ledningen legges parallelt med forslag til trasé for Ertsmyra–Solhom. Kommunen ønsker at Lyse ledningen parallellføres med Solhom ledningen østover før Lyse ledningen vinkles nordover.

Kommunen deler ikke NVEs syn om at tiltaket ikke kommer inn under kriteriene i § 4 i forskrift om konsekvensutredninger. Kommunene mener saken burde ha startet som en meldingssak, med påfølgende høring og konsekvensutredning. Eksisterende trasé og en mulig omlegging vil kunne komme i konflikt med svært viktige regionale friluftsområder, heiplanen, leveområde for villreinen, leveområde for hubro, INON-områder og viktige kulturminner.

Statnett skriver at de er pålagt å utrede nye alternativer for Ertsmyra–Lyse. Tilleggssøknaden er planlagt sendt i løpet av april 2014. I tilleggssøknaden vil Statnett ta stilling til om noen av de omsøkte alternativene skal trekkes.

Nødvendige utbedringer og trafikksikkerhetstiltak knyttet til fylkesvei 977 er utredet i transportplan for Ertsmyra transformatorstasjon mars 2014. Denne utredningen er foretatt i samråd med Sirdal kommune.

Kvinesdal kommune skriver i brev av 20.2.2014 at en generelt ikke vil anta at en parallellføring av dagens trasé vil medføre svært store naturinngrep, da den gamle traseen vil bli fjernet. Ledningen vil imidlertid komme nærmere eksisterende hytter ved Øyulsvatnet, noe kommunen anser som uheldig. Inn til Solhom transformatorstasjon vil også trasé avvike. Kommunen påpeker også at en ledning kan være uheldig for fugle- og dyreliv. Kommunen har følgende merknader til søknaden:

- Statnett må gå i dialog med hytteeiere som blir berørt ved Øyulsvatn og Salmeli for å finne et trasévalg som gir minst mulig skjæmmende virkning for bebyggelse og kulturminner.
- Statnett må vurdere hvorvidt omlegging av trase ved Nesjen vil påvirke innsyn til ledningstraseen fra hytter i Nesjenområdet.

- Statnett må gjennomføre en kartlegging av hubro og kongeørn langs ledningstraseen året før oppstart av anleggsarbeid, samt vurdere avbøtende tiltak i en miljø-, transport- og anleggsplan.

Kommunen forutsetter at kommunens merknader blir hensynstatt og varsler innsigelse med hjemmel i energiloven paragraf 2-1 syvende ledd, dersom kommunens interesser ikke blir ivaretatt.

Statnett skriver at de har lagt ned mye arbeid for å få til en best mulig trasé ved Øyulsvatnet. Av tekniske årsaker er det ikke mulig å endre trasé.

Traseen avviker marginalt fra parallelføringen mot Solhom transformatorstasjon. De lokale topografiske forholdene gjør at ledningen ikke vil være synlig fra hyttene i Nesjenområdet. Statnett skriver at de vurderer en ny fremtidig Fjotland transformatorstasjon ved Landsløk, men ledningen vil ikke være synlig fra hyttene dersom trasé flyttes til Fjotland transformatorstasjon.

Statnett vil engasjere konsulent for å gjennomføre en kartlegging av hubro og kongeørn før oppstart av anleggsarbeid.

Fylkesmannen i Vest-Agder anbefaler i brev av 12.2.2014 at alternativ 2.1 om Josdalen velges fremfor 2.0. Fylkesmannen mener at alternativ 2.0 vil gi flere negative effekter på naturmangfoldet.

Miljørapporten peker på følgende forhold:

- Alternativ 2.1 vil gi økt visuell påvirkning gjennom grovere dimensjoner på mast og line. Ledningen trekkes lenger vekk fra hyttene i Josdalen. Dagens ledning skal rives, og fylkesmannen vurderer virkningene av den nye ledningen som begrensende.
- Ledningen er ved alternativ 2.0 planlagt over fjellet. På deler av strekningen er landskapet relativt åpent og vegetasjonen lav, og ledningen vil kunne være synlig over store avstander.
- Alternativ 2.1 vil ha en marginal effekt på fugl. Nettoeffekten mht. fugl av alternativ 2.0 er negativ, og alternativ 2.1 prioriteres.
- Det er lite som skiller virkningene for rovfugl, og alternativene rangeres likt.
- Alternativ 2.1 har om lag 5 km av traseen i «Hensynssone villrein». Alternativ 2.0 har om lag 8 km av traseen i «Hensynssone villrein. Med hensyn til villrein prioriteres alternativ 2.1.
- Alternativ 2.1 gir et tap av INON på ca. 0,1 km², alternativ 2.0 gir et tap på ca. 5,3 km².
- Alternativ 2.1 foretrekkes fremfor alternativ 2.0 av hensyn til friluftslivet.

Fylkesmannen er kritisk til hvordan en miljørapport kan konkludere med at den visuelle opplevelsen fra Josdalen ene og alene er så viktig at den uten videre anbefaler alternativ 2.0 når alternativ 2.0 åpenbart gir en negativ påvirkning på en rekke miljøtema.

Det er flere hubrolokaliteter langs trasé og fylkesmannen anmoder at arbeidet i nærheten av disse utføres i perioden juli-januar.

Fylkesmannen mener at søknaden bør ses i sammenheng med nytt traséalternativ mellom Ertsmyra og Lyse. Fylkesmannen anbefaler NVE å avvente konsesjonsbehandlingen av søknaden Ertsmyra–Solhom, og mener at disse saken vurderes samlet så langs det lar seg gjøre, jf. prinsippet om samlet belastning i § 10 i naturmangfoldloven.

Fylkesmannen er positiv til at ledningen oppgraderes til 420 kV. Dette vil øke forsyningssikkerheten, øke kapasiteten i nettet slik at en i fremtiden kan tilknytte ny kraftproduksjon og gi en fleksibilitet for fremtidig utvikling.

Statnett skriver at miljørapporten ikke gir noen samlet anbefaling når det gjelder valg av alternativ, jfr. oppsummeringen i kapittel 9. Det fremgår at alternativ 2.0 er å foretrekke for temaene landskap, kulturminner og landbruk. På den annen side går alternativ 2.0 i områder som er lite preget av inngrep, og vil være mer konfliktfylt når det gjelder naturmiljø, INON og friluftsliv. Rapporten konkluderer med at trasévalget vil avhenge av hvor mye en vektlegger prinsippet om samlokalisering, og/eller hvilke interesser en ønsker å prioritere. Statnett vektlegger samlokalisering, samt innspill og ønsker fra Sirdal kommune i søknad fra 2011. For Sirdal kommune var hensynet til nærmiljø og bebyggelse svært viktig.

Vest-Agder fylkeskommune har i brev av 19.2.2014 følgende kommentarer:

- Vest-Agder fylkeskommune er positive til søknaden.
- Arkeologiske registreringer i henhold til kulturminneloven § 9 må gjennomføres.
- Fylkesmannen foretrekker traséalternativ 2.0.
- Ved en eventuell utbygging må vertskommunens innspill bli tillagt betydelig vekt.

I Kvinesdal kommunen avviker trasé marginalt. Fylkeskommunen mener det er positivt at ledningen legges utenom hensynssone for villrein i den nordøstre delen. Det er også positivt at ledningen justeres ved Salmeli slik at dette området i minst mulig grad forstyrres visuelt av ledningen.

I Sirdal kommune er Josdalen preget av diverse inngrep, veier, kraftledninger og hyttefelt. Oppgradering i dagens trasé vil ikke endre dagens situasjon, og således vil det være lite utfordrende å velge alternativ 2.1. Det er imidlertid åpenbart positivt for nærfriluftslivet og landskapsbildet nede i dalen å flytte trasé opp på fjellet. Alternativ 2.0 vil gå igjennom områder som er uberørt av tekniske inngrep, ledningen vil bli synlig over store avstander, gi større negativ effekt på landskapsbildet på heia og gi et større tap av INON-områder. Alternativ 2.0 berører også leveområder for villrein, men disse er vurdert å være marginalt i bruk. Ut i fra en samlet vurdering i forhold til friluftsliv, landskap og natur mener fylkeskommunen at alternativ 2.1 er å foretrekke. Fylkeskommunen vektlegger at ledningen Ertsmyra–Lyse er vurdert plassert i sammen område.

Sirdal kommune er opp tatt av utbedringer av en delstrekningen langs fylkesvei 977, og fylkeskommunen mener at Sirdal kommunes ønsker må bli tatt hensyn til. Fylkeskommunen mener det er viktig at Statnett iverksetter trafiksikkerhets tiltak og tilrettelegging langs vei, dette må skje i samråd med Sirdal kommune.

Statnett skriver at de har en løpende dialog med berørte kommuner, og vektlegger deres innspill.

Statnett vil gjennomføre undersøkelser i henhold til kulturminnelovens § 9.

Statens vegvesen skriver i brev av 30.12.2013 at omsøkte alternativer vil komme sørøst for eksisterende 300 kV ledning ved Josdal, og 700-1000 meter sørøst for fylkesveg 977. Statens vegvesen har ingen merknader til disse traseene. Statens vegvesen har heller ingen merknader til foreslåtte adkomstpunkter/avkjørsler fra fylkesvei 977 i transportplan, pkt. 5 og 6.

Statnett har ingen merknader til uttalelsen.

Tonstad grendeutvalg v/Tor Audun Tonstad skriver i e-post av 14.2.2014 at de i forbindelse med høringen av Ertsmyra–Lyse har uttalt at de ønsker at denne ledningen legges lenger mot øst. Tonstad grendeutvalg ønsker at ledningen Ertsmyra–Lyse og Ertsmyra–Solhom parallellføres ut fra Ertsmyra transformatorstasjon på sørsiden av Josdalen, alternativ 2.0-1.0, før Ertsmyra–Lyse vinkles nordover.

Statnett skriver at de er pålagt å utrede nye alternativer, og planlegger å sende en tilleggssøknad til NVE i løpet av april 2014.

Josdal grend ønsker at brevet de sendte i forbindelse med høringen til Ertsmyra–Lyse av 5.7.2012 gjelder begge sakene. Josdal grend foreslår en ny trasé fra Ertsmyra opp Ripsbakkene til Solhom, og deretter nordover i retning Tjørhom. Trasé går lenger sør enn alternativ 2.0 for Ertsmyra–Solhom.

Statnett skriver at de er pålagt å utrede nye alternativer, og planlegger å sende en tilleggsøknad til NVE i løpet av april 2014.

Marianne og Terje Børsheim er hytteeiere ved Mågevatn og skriver i brev av 28.1.2014 at de er imot alternativ 2.0. De ønsker ikke ledning forbi Mågevatn.

Området Statnett ønsker å legge ledningen er urørt. En ledning opp til Mågevatn vil bidra til negativ og ødelegge enda mer natur. I tillegg vil det påvirke INON. Ut i fra en faglig vurdering av visuelle ulemper for landskapet, og opplevelsen av naturen, er det feil å legge ledningen til Mågevatn. Dagens ledning følger dalføret og er mindre synlig i det storskala landskapet. Flyttes dagens trasé nærmere fjellsiden vil mastene ble mindre synlig gjennom Josdalen.

Det går flere ledninger gjennom Josdalen i dag, og en spredning av traseer vil spre inngrep i naturen. Ledningen gjennom Josdalen er bygd i 1968, og de fleste hyttene i området er bygd etter at kraftledningen kom.

Børsheim gjør oppmerksom på at det er Sirdal kommune som presser på for å få flyttet ledningen inn til fjellet. Eneste argumentet Børsheim ser er for å frigjøre areal til hyttebygging.

Dersom alternativ 2.0 skulle bli valgt oppfordrer Børsheim at mastene plasseres så lavt i terrenget som mulig ved at en følger dalsøkket. Spennet over Mågevatn blir så langt at ingen master står nær vannet. Det vil også være en fordel at færrest mulig master synes mot himmelen sett fra området ved Mågevatn. Det bør kompenseres med turvei opp til Mågeskaret for snøscooter og lettere gangadkomst til området. Børsheim ønsker ikke det det blir bilvei opp til området.

Statnett tar uttalelsen til etterretning.

Sindre Lea Olsen er hytteeier ved Mågevatn og er i uttalelse av 12.2.2014 imot alternativ 2.0. Olsen ønsker ikke ledningen forbi Mågevatn.

Området Statnett ønsker å legge ledningen er urørt. En ledning opp til Mågevatn vil bidra negativ og ødelegge enda mer natur. I tillegg vil det påvirke INON. Området rundt Mågevatn og opp til varden på Bergshei, er av de mest brukte turområdene for hyttefolk og fastboende i Josdal, og en kraftledning vil forringe naturopplevelsen.

Dagens ledning følger dalføret og er mindre synlig i det storskala landskapet. Ved å flytte dagens trasé enda nærmere fjellsiden vil mastene ble mindre synlig enn i dag gjennom Josdalen.

Naturområdet er presset fra flere hold og frykten er at terskelen for andre/flere fremtidige inngrep slipper til i denne urørte naturen senkes dersom ledningen bygges igjennom det urørte området.

Statnett tar innspillene til etterretning.

Fridtjof H. Jaatun og Else Kamsvåg sin uttalelse av 12.2.2014 er tilsvarende uttalelsen ovenfor.

Statnett tar innspillene til etterretning.

Sarah Berge sin uttalelse av 12.2.2014 er tilsvarende uttalelsen ovenfor.

Statnett tar innspillene til etterretning.

Karen Sofie og Svein Eivind Narvestad skriver i uttalelse av 4.2.2014 at hun har overtatt eiendommen (gnr. 222 bnr. 27) med tilhørende hytte i Kvinesdal kommune. Narvestad har planer om å videre utvikle hytta, og ønsker å sette opp et soveaneks og en vedbod. Dette er planlagt ned mot eiendomsgrensen og et lite stykke fra der ledningen er planlagt.

I dag det en 300 kV ledning lengst mot nord, og en 22 kV ledning nærmest hytta. Omsøkt ledning er planlagt sør for eksisterende ledninger. Riving av 300 kV-ledningen vil ikke gi bedre forhold for Narvestad så lenge 420 kV-ledningen blir liggende sør for 300 kV-ledningen.

Det fremgår at 22 kV-ledningen skal kabels/legges om på en 1,6 km lang strekning i området ved Øyulvsvatnet, men det fremgår ikke hvor 22 kV-ledningen skal beholdes.

Narvestad skriver at verst tenkelig scenario er at byggeforbudsbeltet til planlagt 420 kV ledning reduserer de fremtidig planene om utvidelse av hytta, og at eiendommen blir liggende innenfor 100 meters beltet.

Narvestad er imot fremlagte planer. De vurderer å kreve erstatning dersom byggeforbudsgrensen blir på eiendommen, og tiltaket fører til en verdiforringelse av eiendommen.

Statnett skriver at et 100 metersbelte ikke utgjør noe byggeforbudsbelte, men den er valgt med formål om å fastsette en grense ved kartlegging av nærliggende bebyggelse.

Omleggingen av 22 kV nettet vil bli vurdert i samarbeid med Sira Kvia som er netteier.

Geir Ove Olsen skriver i brev av 14.2.2014 at alternativ 2.1 bør velges. Dette er et miljøvennlig alternativ som ikke vil påvirke andre vesentlige interesser i noen negativ grad. Dages situasjon vil være tilnærmet uendret dersom alternativ 2.1 velges.

Olsen mener at den visuelle virkningen og den negativ landskapspåvirkning i et verdifullt friluftsområde og utfartsområde sør for Josdalen må vektlegges tyngre enn de visuelle effektene i Josdalen. Ledningen vil være mindre synlig ved alternativ 2.1 siden traseen i Josdalen går lavt i terrenget med høye fjell som bakgrunnsdekning. Ved alternativ 2.0 vil en få en uheldig silhuettvirkning, og ledningen vil bli svært dominerende enkelte steder i det åpne viddelandskapet.

Alternativ 2.0 vil gripe inn i et viktig regionalt friluftsområde. Det vil ha negative konsekvenser for fugl og villrein. Det vil føre til inngrep i det største gjenværende heiområdet uten vesentlig vannkraftutbygging i dalene i Sirdal og Kvinesdal. Alternativ 2.0 vil berører et større INON-område, og vil ha større negative virkninger for landskap, friluftsliv, turisme og naturmangfold.

Statnett tar uttalelsen til etterretning.